

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ПРОМИСЛОВОСТІ

**ПРОБЛЕМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ
ТА ШЛЯХИ ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ**

Матеріали міжнародного наукового семінару

8 жовтня 2015 року

Одеса
Фенікс
2015

УДК 338.43(063)
ББК 65.32я43
П 781

Рекомендовано до друку Вченою радою
Одеської національної академії харчових технологій
(протокол № 2 від 6 жовтня 2015 року)

П 781 Проблеми сталого розвитку агропродовольчої сфери в сучасних умовах та шляхи їх розв'язання: матер. міжнар. наук. семінару (8 жовтня 2015 р., м. Одеса) / Кафедра економіки промисловості Одеської націон. акад. харчових технологій. – Одеса: Фенікс, 2015. – 110 с.

У збірнику подано тези доповідей на міжнародному науковому семінарі. В них обґрунтовано теоретичні та методологічні засади сталого розвитку агропродовольчої сфери, висвітлено адаптивні стратегії розвитку харчових підприємств, напрями вирішення питання імпортозаміщення агропродовольчої продукції, розглянуто стан соціального середовища та екологічної складової агропродовольчої сфери, проаналізовано роль аграрної політики держави у забезпеченні сталого розвитку агропродовольчої сфери.

Для науковців, аспірантів, студентів економічних спеціальностей та фахівців галузі харчової промисловості.

ISBN 978-966-438- 946-1

УДК 338.43(063)
ББК 65.32я43

ISBN 978-966-438-946-1

© Одеська національна
академія харчових технологій, 2015
© Оформлення ПП «Фенікс», 2015

Тематичний напрям 2
Адаптивні стратегії розвитку харчових підприємств України

Берегова Т.А.

*аспірант кафедри економіки промисловості
Одеська національна академія харчових технологій*

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ
ПІДПРИЄМСТВ М'ЯСОПЕРЕРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ**

В сучасних умовах глобалізації та нестабільного зовнішнього та внутрішнього середовища у підприємств м'ясопереробної промисловості виникає гостра необхідність в застосуванні ефективного механізму стратегічного планування їх діяльності для досягнення зростання на ринку та високої конкурентоспроможності власної продукції. М'ясопереробна галузь становить базис продовольчого комплексу України, однак сьогодні знаходиться в досить складних умовах (недовиробництво, дефіцит якісної м'ясної продукції, хоча через низьку купівельну спроможність населення України створюється видимість її перевиробництва).

В економічних наукових працях приділена недостатня увага оцінці сучасного стану розвитку м'ясопродуктового підкомплексу України, що, в свою чергу, негативно вплинуло на формування стратегії сталого економічного розвитку даної галузі. Тому, постає об'єктивна необхідність у нових підходах до формування сталої стратегії розвитку підприємств м'ясопереробної промисловості.

Існує безліч трактувань стратегії розвитку підприємства. Ось, наприклад, згідно класичному підходу стратегія ототожнюється із засобом досягнення цілей підприємства, тобто визначається як план або модель дій.

Проводячи дослідження стратегічної поведінки великих корпорацій на конкурентних ринках, Г. Мінцберг з'ясував, що стратегія є не тільки планом, а комплексом рішень та дій; і є не послідовністю виконання запланованого, а прямо протилежне цьому, це відправна точка [4].

Крім того, в сучасних трактуваннях стратегії увага акцентується на таких особливостях, як тривалість дій застосування, як інструменту реакції на непередбачувані події в умовах конкуренції та активної взаємодії із зовнішнім оточенням, а також створенні унікальної позиції підприємства на ринку шляхом вибору видів діяльності, що є відмінними від конкурентів.

Фінансовий результат підприємства та можливості його стратегічного розвитку залежать від конкурентних переваг на основі економічних, технічних, організаційних, інноваційних та інформаційних аспектів, що формують систему його стратегічного розвитку.

Сегмент м'ясної переробки займає достатньо велику нішу в харчовій промисловості України, поступаючись за обсягами реалізованої продукції лише секторам молочного виробництва та виробництва напоїв [1]. Щодо темпів росту виробництва, то порівняно з харчовою галуззю в цілому за 2006–2013 рр.

виробництво м'яса та м'ясопродуктів збільшувалося швидше, за винятком 2008–2009 рр. Це дає можливість стверджувати, що досліджувана підгалузь є перспективною для розвитку, але водночас чутливою до змін зовнішнього середовища, а саме економічних показників.

Сучасна м'ясопереробна промисловість в територіальному відношенні відрізняється достатньо характерною тенденцією, яка обумовлена розвитком таких форм суспільної організації виробництва, як концентрація, спеціалізація, кооперація та комбінування, і швидким науково-технічним прогресом. Одночасно з поділом окремих галузей на технологічні стадії в межах певних територій відбувається інтеграція підприємств різних галузей у виробничо-територіальні об'єднання [3]. Галузі переробної промисловості займають особливе місце в розподілі праці, оскільки вони є сполучною ланкою між добувними та виробничими галузями й споживачами готової продукції. Це повною мірою стосується м'ясопереробної промисловості, яка є сполучною ланкою між галузями агропродовольчого ринку з виробництва м'яса і підприємствами роздрібною торгівлі, що займаються реалізацією готових м'ясних виробів. Розробка стратегії при цьому повинна ґрунтуватися на необхідності забезпечення узгодженості всіх ланок системи процесу розширеного відтворення: виробництва, розподілу, обміну та споживання продукції. Для вирішення поставлених завдань за рахунок відповідного інструментарію потрібен вибір певних методів прогнозування.

Стратегічне планування та визначення напрямів майбутнього розвитку м'ясопереробної промисловості повинні ґрунтуватися на аналізі фактичного стану галузі, на визначенні її конкурентних переваг і недоліків з урахуванням внутрішніх та зовнішніх обмежуючих чинників розвитку. Аналіз стану та потенціалу розвитку м'ясопереробної промисловості, зокрема, її сильних та слабких сторін, можливостей і погроз, здійснений за допомогою методів SWOT-аналізу, дозволяє виділити основні причини незадовільної роботи галузей харчової промисловості в цілому, і м'ясопереробної галузі зокрема:

- незабезпеченість підприємств якісною сировиною та її висока вартість;
- постійне підвищення цін на енергоносії та залізничні перевезення;
- нерегульованість питань платежів та взаємозаборгованості між постачальниками сировини, переробними підприємствами та торговими організаціями;
- висока плата за користування кредитами.

Стабільний розвиток підприємства можливий лише за умови визначення чітких довгострокових цілей і розробки конкретних шляхів їх досягнення. Основою для ухвалення ефективних рішень будь-яким підприємством у таких ситуаціях є формування стратегії. Принципова схема формування стратегії розвитку м'ясопереробної промисловості передбачає, перш за все, формування місії галузі, що повинне здійснюватися на державному рівні в рамках проведення державою економічної політики. Також необхідним є проведення аналізу соціально-економічного стану та розвитку м'ясопереробної галузі за останні 10 років та на його ґрунті та за результатами опитування керівництва

підприємств галузі, оцінки зовнішніх і внутрішніх факторів їх розвитку визначити стратегічні цілі перспективного розвитку м'ясопереробної промисловості та опрацювання поетапного плану дій і механізмів реалізації розробленої стратегії розвитку на найближчі 10 років з корегуванням її положень в подальшому у відповідності з результатами експертизи і моніторингу виконання стратегії [2, с. 185].

Від всебічного розвитку м'ясопереробної галузі в значній мірі залежить як продовольча безпека, так і конкурентоспроможність економіки в цілому. Тому для забезпечення стратегічного розвитку м'ясопереробної промисловості необхідно вирішити комплекс питань як на рівні держави, так і на рівні галузі, включаючи:

- забезпечення державного регулювання експорту й імпорту сільськогосподарської сировини та продовольчих товарів;
- розробку схем розвитку виробництва сільськогосподарської сировини і сільськогосподарських товарів з урахуванням специфіки регіонів;
- послідовну децентралізацію інвестиційного процесу на основі розвитку різних форм власності;
- розміщення обмежених централізованих капітальних вкладень в державному фінансуванні інвестиційних проектів виробничого призначення відповідно до розроблених програм стратегічного розвитку держави;
- стимулювання постачань дефіцитних імпорتنних видів сировини;
- здійснення заходів щодо використання частини коштів, отриманих від сплати імпорتنних й експортних митних зборів на підтримку сільгоспвиробників і переробних підприємств;
- формування й експлуатація єдиної інформаційної системи в галузях харчової та переробної промисловості, доступної для користувачів будь-якого рівня, зокрема іноземних;
- здійснення заходів щодо організації фінансування прикладних наукових і експериментальних розробок;
- державне управління і контроль за якістю вироблюваної продукції;
- координацію робіт з підготовки і перепідготовки кадрів для м'ясної і м'ясопереробної промисловості;
- підтримку розвитку малих і середніх підприємств, які є постачальниками та споживачами продукції м'ясопереробної промисловості;

Комплексний аналіз середовища м'ясопереробних підприємств дозволяє визначити фактори, які в тій чи іншій мірі впливають на діяльність підприємства.

Таким чином, узагальнюючи вищесказане, вважаємо, що розробка та реалізація стратегії розвитку м'ясопереробних підприємств вимагає чіткого уявлення щодо вимог і можливостей споживачів, досконалого знання ринку, постійного моніторингу його стану, розвитку існуючих сегментів ринку та ресурсних змін всередині підприємства, чіткого уявлення щодо власних можливостей. Формування стратегії необхідно будувати на загальноновстановлених принципах, при цьому стратегія повинна бути

індивідуальною як для підприємств конкретної галузі взагалі, так і для конкретного підприємства зокрема.

Література

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.org.ua>
2. Заремба П.О. Методичні підходи до забезпечення стратегічного розвитку м'ясопереробної промисловості / П.О. Заремба // Наукові праці ДонНТУ. Серія економічна. Випуск 32. – 2007. – С. 184–187.
3. Яценко В.М. Реструктуризація підприємств м'ясної промисловості в умовах ринкової трансформації / В.М. Яценко, Н.В. Прямухіна // Економіка АПК. – 2004. – № 4. – С. 120–125.
4. Минцберг Г., Стратегический процесс / пер. с англ.; под ред. Ю. Каптуревского. / Г. Минцберг – СПб.: Питер, 2001. – 688 с.

Валявський С.М.

*к.е.н., старший викладач кафедри економіки
промисловості та управління персоналом*

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

АДАПТАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВ ЦУКРОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ДО УМОВ СВІТОВОГО РИНКУ

У сучасних умовах стабільний розвиток національної економіки значною мірою залежить від рівня її інтегрованості у світове господарство. Однією із найпоширеніших форм цього процесу для держави є її зовнішньоекономічна діяльність. Актуальність проблеми інтенсифікації зовнішньоекономічної діяльності полягає в тому, що в Україні існують підприємства, продукція яких є конкурентоздатна не тільки на вітчизняному ринку, а потенціал виробництва перевищує внутрішні потреби країни. Тому таким підприємствам необхідно шукати нові ринки збуту.

Цукробурякове виробництво є однією з стратегічно важливих галузей агропромислового комплексу України, яке задовільняє потреби населення в цукрі, є джерелом фінансових надходжень до бюджету. Ресурси власного цукру з цукрових буряків в повному обсязі забезпечують потреби внутрішнього ринку та створюють експортний потенціал.

У світі цукор виробляється в 150 країнах на понад 1500 заводах, що переробляють цукрову тростину і близько 1000 заводах, що переробляють цукрові буряки, з яких більше 800 заводів приходить на Європу [1]. Понад 1 млн т цукру виробляють 30 країн або 84,5% світового обсягу [2].

Світове виробництво цукру за останні 50 років, збільшилося більш ніж у 4 рази (з 40 млн т у 1960 р. до 176 млн т у 2011 році). Якщо на початку ХХ століття співвідношення в загальних обсягах було 47:53 на користь цукру із цукрових буряків, то у 2012 р. – 82:18 на користь цукру з цукрової тростини. Як правило, три четверти виробленого цукру споживається самими країнами-

ЗМІСТ

Тематичний напрям 1

Теоретичні та методологічні засади сталого розвитку агропродовольчої сфери

Кирилюк І.М., Чвортко Л. А.

Особисті селянські господарства: місце і роль у продовольчому забезпеченні країни.....3

Немченко В.В., Немченко Г.В.

Проблеми сталого розвитку АПК України в умовах системної кризи.....6

Павлов О.І.

Руралістичні засади сталого розвитку агропродовольчої сфери України.....8

Прокопенко К.О.

Цінові відносини в аграрному секторі в контексті забезпечення сталого розвитку.....11

Самофатова В.А.

Економічна сутність сталого розвитку агропродовольчої сфери України.....15

Тематичний напрям 2

Адаптивні стратегії розвитку харчових підприємств України

Берегова Т.А.

Особливості формування стратегії розвитку підприємств м'ясопереробної промисловості.....18

Валявський С.М.

Адаптація підприємств цукрової промисловості до умов світового ринку21

Ганусін С. Л.

Шляхи інтеграції харчових підприємств України до продовольчого ринку ЄС.....24

Крисанов Д. Ф.

Адаптація підприємств харчової промисловості України до європейського нормативного простору27

Кулаковська Т.А.

Регулювання на ринках агропродовольчої продукції.....31

Охріменко І.В.

Інтеграційна стратегія сільськогосподарського підприємства.....36

Наукове видання

**ПРОБЛЕМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ
СФЕРИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ТА ШЛЯХИ ЇХ
РОЗВ'ЯЗАННЯ**

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОГО НАУКОВОГО СЕМІНАРУ
8 жовтня 2015 року

Друкується в авторській редакції.
Відповідальність за інформацію, викладену в
публікаціях, несуть автори.

Підписано до друку 13.10.2015.

Формат 60x84/16. Обл.-вид.арк. 6,5. Ум.-друк. арк. 6,6.

Папір офсетний. Друк на дуплікаторі. Зам. № 1510-09.

Видано і віддруковано ПП «Фенікс»

(Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.02).

Україна, м. Одеса, 65009, вул. Зоопаркова, 25. Тел. (048) 7777-591.

www.law-books.od.ua